

Sygn. akt VI ACa 357/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lipca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia Grażyna Kramarska

Sędzia Teresa Mróz

Sędzia (del.) Przemysław Feliga (spr.)

Protokolant Bartłomiej Dąbrowski

po rozpoznaniu w dniu 8 lipca 2019 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy

z powództwa A. W.

przeciwko (...) sp. z o.o. w W.

o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 11 października 2018 r., sygn. akt XXV C 1401/17

I. zmienia zaskarżony wyrok:

1) w punkcie pierwszym w ten sposób, że pozbawia wykonalności nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Warszawie, (...) Wydział (...) w dniu 21 kwietnia 2011 r., III Nc 125/11, zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 29 czerwca 2012 r., wobec A. W. w całości;

2) w punkcie drugim w ten sposób, że zasądza od (...) sp. z o.o. w W. na rzecz A. W. kwotę 5 417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

I. zasądza od (...) sp. z o.o. w W. na rzecz A. W. kwotę 4 350 zł (cztery tysiące trzysta pięćdziesiąt złotych) tytułem kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym;

II. nakazuje pobrać od (...) sp. z o.o. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. kwotę 13 010 zł (trzynaście tysięcy dziesięć złotych) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sygn. akt VI ACa 357/19

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 11 października 2018 r. (sygn. akt XXV C 1401/17) w sprawie z powództwa A. W. przeciwko (...) sp. z o.o. w W. o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, oddalono powództwo i zasądzono od A. W. na rzecz (...) sp. z o.o. w W. kwotę 30,00 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu (k. 137).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny: nakazem zapłaty z 10 maja 2011 r. sygn. akt III Nc 125/11, wydanym w postępowaniu nakazowym z weksla, Sąd Okręgowy w Warszawie, (...) Wydział (...), zasądził od A. W. na rzecz (...) sp. z o.o. w W. kwotę 133 083, 89 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu. Nakaz zapłaty uprawomocnił się z dniem 29 września 2011r. W zarzutach od nakazu zapłaty z 10 maja 2011 r. powódka podniosła, że nigdy nie była zobowiązana wekslowo wobec powoda, w szczególności, nie poręczała za weksel z 18 kwietnia 2008 r. Postanowieniem Sadu Okręgowego w Warszawie z 9 czerwca 2011r. odrzucono zarzuty A. W. z uwagi na ich złożenie po terminie. Następnie postanowieniem z 29 września 2011 r. VI ACz 1262/11 Sąd Apelacyjny w Warszawie, oddalił zażalenie A. W. na powyższe postanowienie w przedmiocie odrzucenia zarzutów. Postanowieniem z 29 czerwca 2012r. Sąd Okręgowy w Warszawie nadał nakazowi zapłaty z dnia 10 maja 2011r. klauzulę wykonalności.

Ponadto Sąd Okręgowy ustalił, że w związku z sygnalizowanymi w zarzutach od nakazu zapłaty wątpliwościami co do autentyczności swojego podpisu na wekslu z dnia 18 kwietnia 2008 r. jak i zwrotu „poręczam” powódka pismem z 14 czerwca 2013r. złożyła zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. W toku wszczętego postępowania karnego ustalono, że zwrot „poręczam”, oraz podpis (...) nie zostały wykonane ręką skarżącej. Ustalono, że autorem obu zwrotów był mąż powódki T. W.. W wyniku przeprowadzonego postępowania został on skazany za przestępstwo z art. 310 § 1 kk w zw. z Art. 12. kk. Wyrok uprawomocnił się w dniu 15 stycznia 2014 r. Po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku, A. W. złożyła w dniu 13 marca 2014 r. wniosek o wznowienie postępowania w sprawie zakończonej nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Warszawie, (...) Wydział (...), sygn. akt: III Nc 125/11. W treści skargi A. W. powołała się na ustalenie Sądu Okręgowego w Białymstoku, z którego jednoznacznie wynikało, że podstawą nakazu zapłaty z dnia 10 maja 2011r. był sfalszowany weksel własny. Postanowieniem z dnia 29 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie odrzucił skargę A. W. o wznowienie postępowania w sprawie III Nc 125/11. Przyczyną odrzucenia skargi było przyjęcie przez Sąd, że skarżąca uchybiła terminowi do złożenia skargi, tj. nie złożyła jej w ustawowym, trzymiesięcznym terminie określonym w art. 407 § 1 k.p.c. Następnie postanowieniem z dnia 4 grudnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, oddalił zażalenie skarżącej na powyższe postanowienie.

Sąd Okręgowy zważył, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie. Według Sądu Okręgowego dłużnikowi lub osobie trzeciej przysługują dwa rodzaje obrony przed egzekucją: obrona formalna lub merytoryczna. W tym przypadku chodzi o obronę merytoryczną, która polega na zwalczaniu zasadności lub dopuszczalności egzekucji i wyraża się w przyznaniu stronie (osobie trzeciej) uprawnienia do wniesienia powództwa przeciwegzekucyjnego. Dłużnik lub osoba trzecia w razie naruszenia ich praw podmiotowych wynikających z prawa materialnego, nie mają prawnej możliwości domagania się ochrony tych praw od organu egzekucyjnego, gdyż ten nie może badać zasadności ani wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym, ale mogą skorzystać ze środków obrony merytorycznej, jakimi są powództwa przeciwegzekucyjne (uchwała SN z 14 października 1993 r. III CZP 141/93 - OSNC 1994/5/102).

Ponadto Sąd Okręgowy wyjaśnił, że powództwo skierowane jest przeciwko tytułowi egzekucyjnemu w postaci nakazu zapłaty z dnia 10 maja 2011r. wydanemu w sprawie II Nc 125/11, które to orzeczenie objęte jest powagą rzeczy osądzonej. W konsekwencji powództwo opozycyjne przeciwko takiemu tytułowi może zostać oparte wyłącznie na okolicznościach określonych w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c, zgodnie z treścią którego dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może oprzeć powództwo także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zgłoszenie tego zarzutu w sprawie było z mocy ustawy niedopuszczalne. Zdaniem Sądu Okręgowego analiza argumentacji przetoczonej przez stronę powodową nie daje podstaw do przyjęcia, że powódka powołuje się na okoliczności tego rodzaju. Powódka powołuje się wyłącznie na konkretny fakt. Powoływany zaś przez powódkę fakt podrobienia jej podpisu na wekslu mógł stanowić podstawę do wznowienia postępowania, w którym wydano nakaz zapłaty. Z akt sprawy III C 314/14 wynika zresztą, że próbę taką

podjęła, jednak bezskutecznie, a to z uwagi niedochowanie terminu do wniesienia skargi wynikającego z art. 407 § 1 k.p.c. Skarga ta, rozpatrywana w Sądzie Okręgowym w Warszawie Wydział (...) w sprawie o sygnaturze III C 314/14 została prawomocnie odrzucona jako spóźniona postanowieniem z 4 grudnia 2014 r. Sądu Apelacyjnego w Warszawie VI Wydział Cywilny, sygn. akt: VI Acz 599/14.

W ocenie Sądu Okręgowego podnoszona w pozwie argumentacja powinna zostać poddana ocenie w postępowaniu wywołanym wniesieniem zarzutów od nakazu zapłaty wydanym w postępowaniu o sygn. akt III Nc 125/11. Pomimo, że zarzuty takie zostały wniesione, to w wyniku ich złożenia przez A. W. reprezentowaną przez pełnomocnika profesjonalnego z uchybieniem dwutygodniowego terminu, zostały one prawomocnie odrzucone.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w wyniku uchybień terminom, zarówno do złożenia zarzutów od nakazu zapłaty z dnia 10 maja 2011r. wydanego w sprawie sygn. akt III Nc 125/11, jak i do złożenia skargi o wznowienie postępowania w sprawie III Nc 125/11, za które to uchybienia niekorzystne konsekwencje ponosi A. W., Sąd nie znajduje podstaw do uznania zasadności powoływania się na fakt podrobienia podpisu powódki na wekslu z dnia 18 kwietnia 2008 r. w toku niniejszego postępowania. W konsekwencji przyjąć należy, że powództwo wytoczone w niniejszej sprawie nie może stanowić skutecznej próby obejścia negatywnych konsekwencji wynikających w szczególności z prawomocnego odrzucenia wadliwie złożonego środka zaskarżenia nakazu zapłaty, a więc prawomocnego orzeczenia będących podstawą egzekucji. Sąd Okręgowy podzielił pogląd SN wyrażony w wyroku z dnia 12 grudnia 1972 r. II PR 372/ 72, że powództwo opozycyjne przewidziane w art. 840 k.p.c. nie prowadzi do ponownego merytorycznego rozpoznania sprawy zakończonej prawomocnym orzeczeniem. Analogiczne wnioski Sąd Okręgowy wyprowadził z wyroków SN z 16 września 1999 r., II CKN 475/98 oraz z 4 lutego 1998 r., II CKN 591/97, z których wynika, że rolą postępowania uregulowanego w art. 840 k.p.c. nie jest weryfikacja prawidłowości rozstrzygnięcia wydanego przez sąd. Powództwo przeciwegzekucyjne nie może podważać powagi rzeczy osądzonej. W związku z powyższym Sąd Okręgowy stwierdził, że nie jest dopuszczalna merytoryczna zmiana uprzednio wydanego prawomocnego orzeczenia w oparciu o przepis art. 840 k.p.c. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 745 k.p.c. zasądzając od powódki na rzecz pozwanego kwotę 30 zł tytułem uiszczonej przez pozwanego opłaty od zażalenia na postanowienie z dnia 22 września 2017r. w przedmiocie zabezpieczenia roszczenia.

(uzasadnienie k. 141 – 143)

W dniu 10 grudnia 2018 r. A. W. wniosła apelację od przedmiotowego wyroku zaskarżając go w całości, zarzucając naruszenie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. polegającą na przyjęciu, że w sprawie po zamknięciu rozprawy, na której wydano nakaz zapłaty, z którego pozwana uzyskała tytuł egzekucyjny nie nastąpiło zdarzenie wskutek, którego zobowiązanie nie mogło być egzekwowane, podczas gdy takie zdarzenie nastąpiło w postaci stwierdzenia wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku, III K 164/13, fałszerstwa papieru wartościowego będącego podstawą nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Warszawie, (...) Wydział (...) z dnia 21 kwietnia 2011 r. sygn. akt III Nc 125/11 bez wyjaśnienia takiego stanowiska w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, oraz wnosząc o uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (apelacja k. 160-163).

W dniu 17 kwietnia 2019 r. (...) sp. z o.o. w W. wniosło odpowiedź na apelację, żądając jej oddalenia i zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych (odpowiedź na apelację k. 206-207).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Sąd Apelacyjny uzupełnia ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego w następującym zakresie:

W dniu 11 lipca 2012 r. (...) sp. z o.o. złożyło do komornika sądowego wnioski o wszczęcie egzekucji przeciwko T. W. oraz A. W. na podstawie tytułu wykonawczego – nakazu zapłaty z dnia 21 kwietnia 2011 r., III Nc 125/11. Egzekucja jest nadal prowadzona.

(wniosek o wszczęcie egzekucji k. 1 - 2, k. 3 – 122 – akta sprawy Km 7534/12).

Art. 382 k.p.c. upoważnia sąd drugiej instancji do zmiany lub uzupełnienia ustaleń faktycznych, stanowiących podstawę wydania wyroku sądu pierwszej instancji bez ponownego przeprowadzenia postępowania dowodowego, także niezależnie od podniesionych zarzutów procesowych przez apelującego (zob. wyrok TK z dnia 11 marca 2003 r., SK 8/02). Dopuszczenie de lege lata możliwości zmiany lub uzupełnienia ustaleń przez sąd drugiej instancji w następstwie odmiennej oceny dowodów przeprowadzonych w postępowaniu w pierwszej instancji daje się pogodzić z prawem do sprawiedliwego rozpoznania sprawy w postępowaniu co najmniej dwuinstancyjnym (tak wyrok SN z dnia 20 kwietnia 2018 r., II CSK 422/17). Potrzeba uzupełnienia ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego wyniknęła z tego, iż powództwo przeciwegzekucyjne może zostać wytoczone, jeżeli toczy się egzekucja na podstawie tytułu wykonawczego, którego pozbawienia wykonalności powód żąda, a takich ustaleń brak było w zaskarżonym orzeczeniu.

W pozostałym zakresie Sąd Apelacyjny przyjmuje za własne ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i akceptuje rozważania tego Sądu w części, w jakiej nie zostały one zakwestionowane w uzasadnieniu.

Sąd Apelacyjny wyjaśnia, że do nakazów zapłaty (art. 353² i art. 494 § 2 k.p.c.) znajdują bezpośrednie zastosowanie przepisy o wyrokach w zakresie prawomocności i mocy wiążącej (art. 365 § 1 i 2 k.p.c.) oraz powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) (por. postanowienia SN z dnia 7 października 2010 r., I CZ 63/10, i z dnia 7 czerwca 2013 r., I CSK 644/12). Prekluzyjny skutek prawomocności i powagi rzeczy osądzonej obejmuje okoliczności i zarzuty, które istniały i dały się sformułować w chwili zamknięcia rozprawy, lecz strona skutecznie ich nie przytoczyła. Nie ma przy tym znaczenia akcentowana przez Sąd Okręgowy okoliczność, że apelująca ponosiła winę w zaniechaniu skutecznego podniesienia właściwych zarzutów, a także że wniesienie zarzutów nastąpiło z upływem terminu ustawowego do ich wniesienia, pomimo że powódka była reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika. Odrzucenie zarzutów postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 9 czerwca 2011 r. i uprawomocnienie się nakazu zapłaty z dniem 29 września 2011 r. wskutek oddalenia przez Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 9 czerwca 2011 r. jej zażalenia na postanowienie o odrzuceniu zarzutów, spowodowało, że nakaz zapłaty z dnia 10 maja 2011 r. jest prawomocny i objęty jest powagą rzeczy osądzonej (art. 365 § 1 k.p.c. i art. 366 k.p.c. w zw. z art. 353² k.p.c.) (por. uchwała składu siedmiu sędziów SN- zasada prawna - z dnia 23 października 1954 r., I CO 41/54, OSN 1956, nr 1, poz. 3 oraz uchwały SN z dnia 5 czerwca 1954 r., II CO 26/54, OSN 1955, nr 2, poz. 30, z dnia 21 lipca 2010 r., III CZP 477/10, OSNC 2010 r. Nr 2, poz. 165, z dnia 2 lutego 2011 r., III CZP 128/10, OSNC 2011, nr 10, poz. 108, i z dnia 23 maja 2012 r., III CZP 16/12, OSNC 2012, nr 11, poz. 129).

Zasada ta znajduje pełne zastosowanie do powództwa opozycyjnego, którego podstawą nie mogą być zarzuty skierowane przeciwko orzeczeniu, zmierzające do zmiany jego treści. W konsekwencji przedmiotem rozpoznania w sprawie zainicjowanej powództwem opozycyjnym nie mogą być zdarzenia istniejące przed powstaniem tytułu korzystającego z powagi rzeczy osądzonej, prowadziłyby to bowiem do zanegowania tej powagi i zakwestionowania prawomocnych orzeczeń (por. m.in. uchwała SN z dnia 15 października 1968 r., III CZP 86/68, OSNCP 1969, nr 4, poz. 63 oraz orzeczenia SN z dnia 8 lutego 1937 r., C III 357/35, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1938, nr 3, str. 680, z dnia 2 kwietnia 1962 r., 2 CR 549/61, „Nowe Prawo” 1964, nr 3, str. 305, z dnia 5 czerwca 1997 r., I CKN 83/97, z dnia 4 lutego 1998 r., II CKN 591/97, z dnia 16 września 1999 r., II CKN 475/98, i z dnia 19 stycznia 1999 r., II CKN 188/98).

W ocenie Sądu Apelacyjnego powódka słusznie wskazuje, że Sąd Okręgowy nieprawidłowo ocenił jej stanowisko w odniesieniu do podstawy faktycznej pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd Okręgowy uznał, że podstawą pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego jest okoliczność sfalszowania podpisu na wekslu, a fakt ten został podniesiony we wniesionych przez pozwaną zarzutach, które zostały prawomocnie odrzucone. Podkreślono, że fakt ten powinien zostać oceniony właśnie w postępowaniu wywołanym wniesieniem zarzutów. Ponadto Sąd Okręgowy stwierdził, że powoływany przez powódkę fakt podrobienia jej podpisu na wekslu mógł stanowić podstawę do wznowienia postępowania, w którym wydano nakaz zapłaty, lecz powódka uchybiła terminowi do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, która została ostatecznie odrzucona. Jednakże,

jak trafnie wyjaśnia apelująca, podstawa pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego oparta była na inny twierdzeniu. Apelująca twierdziła, że nie może być prowadzona egzekucja na podstawie tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty, ze względu na zdarzenie, które zaistniało po uprawomocnieniu się tego orzeczenia. Zdarzeniem takim jest wydanie prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku, (...) Wydział (...) (III K 164/13), na podstawie którego skazano T. W. za przestępstwo z art. 310 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., polegające na podrobieniu zwrotu „poręczam”, oraz podpisu (...) na wekslu. Natomiast wierzyciel pomimo uprawomocnienia się tego wyroku i świadomości jego istnienia, nadal prowadzi egzekucję przeciwko A. W., na podstawie tytułu wykonawczego będącego nakazem zapłaty wydanym na podstawie takiego weksla.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przy ocenie podstawy pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., nie ma znaczenia, że powódka mogła wnieść skutecznie skargę o wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c.

Podstawy skargi o wznowienie postępowania (art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.) są różne. Wprawdzie można żądać wznowienia postępowania na tej podstawie, że wyrok został oparty na dokumencie podrobionym lub przerobionym albo na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym (art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c.), lecz ta podstawa skargi jest niezależna od tego, czy dłużnik prowadzi egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego obejmującego orzeczenie sądu, które zostało oparte na podrobionym lub przerobionym dokumencie. Natomiast z punktu widzenia art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. może mieć znaczenie to, czy wierzyciel prowadzi egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego będącego orzeczeniem sądu, wydanym w oparciu o dokument podrobiony lub przerobiony, a fakt ten został stwierdzony prawomocnym wyrokiem sądu karnego skazującym za popełnienie przestępstwa podrobienia lub przerobienia dokumentu, wydanym po uprawomocnieniu się orzeczenia, na podstawie którego prowadzona jest egzekucja.

Sąd Apelacyjny wyjaśnia, że prawomocność orzeczenia stanowiącego tytuł wykonawczy nie konsumuje w całości oceny zachowań wierzyciela mających na celu egzekucję świadczenia, a mechanizmy ochronne ustanowione na rzecz dłużnika w przepisach postępowania egzekucyjnego nie zawsze będą wystarczające. Niemożność kwestionowania powództwem opozycyjnym orzeczenia stanowiącego tytuł egzekucyjny chroniony powagą rzeczy osądzonej nie oznacza, że nie można powoływać się na nadużycie prawa powstające na etapie egzekucji tego orzeczenia. Na takie zachowanie dłużnika powołuje się A. W. w podstawie faktycznej powództwa, wyraźnie zaznaczając, że pozwana mając świadomość zapadłego wyroku w sprawie karnej „korzysta z owoców przestępstwa”, powołując się na powagę rzeczy osądzonej nakazu zapłaty objętego tytułem wykonawczym, na podstawie którego prowadzona jest egzekucja. Ponieważ Sąd Apelacyjny bada prawo materialne z urzędu, należy wskazać, że z twierdzeń powódki wprost wynika, że powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opiera się na tym, że pozwany nadużywa swojego prawa podmiotowego w egzekucji. Według art. 5 k.c. nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Według Sądu Apelacyjnego, brak przekonujących argumentów, że konstrukcja nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), której podstawową funkcją jest dochodzenie do rezultatów prawa słusznego i sprawiedliwego, stanowiąca zasadę ogólną korygującą zakres innych, szczegółowych regulacji prawnych, nie mogłaby być stosowana na etapie wykonywania tytułu wykonawczego. Powództwo opozycyjne jest formą merytorycznej obrony dłużnika przed tytułem wykonawczym zgłaszaną w formie zarzutu wskazującego na zaistnienie zdarzenia, o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Nie ma konstrukcyjnych przeszkód, dla których art. 5 k.c. nie mógłby być pomocny do obrony dłużnika przy wykazywaniu zdarzenia prawnego będącego podstawą powództwa opozycyjnego. Dłużnik nie opiera jednak w takiej sytuacji powództwa, jak się niekiedy błędnie przyjmuje, na art. 5 k.c., lecz podstawę roszczenia stanowi art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., o ile przesłanki w nim stwierdzone zostaną spełnione w związku z zaistnieniem nadużycia prawa. Stanowisko to dotyczy także tytułów wykonawczych będących orzeczeniami sądowymi, o ile stwierdzenie stanu nadużycia prawa ma charakter następczy wobec sytuacji zamkniętej prekluzją związaną z prawomocnością materialną orzeczenia. Zdarzeniem, wskutek którego zobowiązanie nie może być egzekwowane w rozumieniu art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. może być bowiem stwierdzenie sprzeczności postępowania wierzyciela z zasadami współżycia społecznego. Inaczej

rzecz ujmując w szczególnych okolicznościach zachowanie wierzyciela w postępowaniu egzekucyjnym może stanowić nadużycie prawa (art. 5 k.c.) stanowiące podstawę pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności (por. orzeczenia SN z dnia 19 kwietnia 1955 r., II CZ 54/54, OSNCK 1956, nr 2, poz. 38 i z dnia 7 maja 1955 r., IV CR 395/55, OSNCK nr 2, poz. 39, postanowienia SN z dnia 30 lipca 1965 r., II CZ 68/65, OSNC 1966, nr 6, poz. 95, z dnia 27 listopada 2003 r., III CZP 78/03, Prokuratura i Prawo 2004, nr 6, uchwały SN z dnia 7 lipca 1970 r., III CZP 46/70, OSNC 1971, nr 2, poz. 23 i z dnia 30 stycznia 1986 r., III CZP 77/85, OSNC 1986, nr 12, poz. 206, wyroki SN z dnia 18 września 1997 r., I CKN 243/97, z dnia 5 czerwca 2002 r., II CKN 943/00, z dnia 5 czerwca 2007 r., I CSK 116/07, z dnia 4 listopada 2010 r., IV CSK 141/10, i z dnia 22 czerwca 2018 r., II CSK 539/17).

Kluczowa dla możliwości uwzględnienia powództwa jest postawa wierzyciela, która powinna być kwalifikowana jako nadużycie prawa na etapie wykonywania orzeczenia i jako taka stanowi zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie nie może być egzekwowane (art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.). Każde działanie podjęte w wykonaniu prawa tak długo bowiem stanowi realizację tego prawa, jak długo nie narusza zasad współzycia społecznego. W rezultacie żadne działanie naruszające zasady współzycia społecznego, choćby oparte o formalnie rozumianą normę prawną, nie stanowi wykonywania prawa, lecz jest jego nadużyciem pozbawionym ochrony prawnej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, kontynuowanie przez wierzyciela egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego w postaci prawomocnego nakazu zapłaty, od którego nie przysługuje żaden środek zaskarżenia, w sytuacji gdy po powstaniu tytułu egzekucyjnego wydano prawomocny wyrok skazujący za przestępstwo podrobienia na dokumencie stanowiącym podstawę do wydania nakazu zapłaty w postaci weksla słowa „poręczam” oraz podpisu awalisty, przy świadomości wierzyciela co do istnienia wyroku sądu karnego, narusza zasady współzycia społecznego określone w art. 5 k.c., a przez to stanowi zdarzenie będące podstawą pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Klauzule generalne ujęte w art. 5 k.c. wyrażają idee słuszności w prawie i odwołują się do powszechnie uznanych wartości w kulturze naszego społeczeństwa. Przez zasady współzycia społecznego należy zatem rozumieć podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania. Przy ustalaniu ich znaczenia można odwoływać się do takich znanych pojęć, jak „zasady słuszności”, „zasady uczciwego obrotu”, „zasady lojalności” (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 października 1998 r., II CKN 928/97, OSN 1999 r. Nr 4, poz. 75, z dnia 28 listopada 2014 r., I CSK 735/13, i z dnia 23 marca 2017 r., V CSK 393/16). Postępowanie pozwanej egzekwującej od powódki świadczenie zasądzone prawomocnym nakazem zapłaty jest sprzeczne z nakazem kierowania się przez podmioty prawa cywilnego dobrymi obyczajami i dobrą wiarą, a także przekonaniem, że dbając o swój interes nie krzywdzą innych. Okoliczność powoływana przez pozwanego, że T. W. jest mężem A. W. nie ma znaczenia dla faktu popełnienia na jej niekorzyść przestępstwa. Sąd Apelacyjny jest związany prawomocnym wyrokiem skazującym sądu karnego (art. 11 zd. 1 k.p.c.). Pozwana powołując się na formalną poprawność swoich działań, podejmuje je w czasie kiedy powódka nie dysponuje już środkami prawnymi pozwalającymi na skuteczne wzruszenie prawomocnego nakazu zapłaty. Skarżąca ma przy tym świadomość, wobec rezultatów postępowania karnego, że egzekwuje tytuł wykonawczy wobec osoby pokrzywdzonej przestępstwem, która w żaden sposób nie partycypowała w pobraniu świadczenia zabezpieczonego wekslem (nie udowodniono tego faktu w postępowaniu cywilnym). Istota działań pozwanej sprowadza się zatem do korzystania z owoców cudzego przestępstwa. Prowadzenie w takiej sytuacji egzekucji przeciwko powódce jest rażącym i oczywistym naruszeniem zasad współzycia społecznego, a usankcjonowanie takiego stanu rzeczy kolidowałoby z elementarnym poczuciem sprawiedliwości.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie pierwszym w oparciu o art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. pozbawił wykonalności nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Warszawie, (...) Wydział (...) w dniu 21 kwietnia 2011 r., III Nc 125/11, zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 29 czerwca 2012 r., wobec A. W. w całości, a w punkcie drugim w ten sposób, że w oparciu o art. 98 § 1 i 2 k.p.c. zasądził od (...) sp. z o.o. w W. na rzecz A. W. kwotę 5 417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na podstawie § 2 pkt 6

Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

O kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. , na które składają się opłata od apelacji w wysokości 300 zł oraz wydatki związane z kosztami zastępstwa procesowego w wysokości 4050 zł na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).

O nieuiszczonych kosztach sądowych przed sądem pierwszej i drugiej instancji w łącznej wysokości 13 010 zł, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, na które składają się opłaty od pozwu (6655 zł) oraz opłata od apelacji (6355 zł), od uiszczenia których pozwana została zwolniona odpowiednio postanowieniami z dnia 9 sierpnia 2017 r. (k. 55) oraz z dnia 5 marca 2019 r. (k. 192).